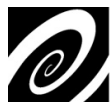

Első jogi útmutató – A jogi segítségnyújtáshoz való korai hozzáférés

Az Open Society Justice Initiative jogi útmutatója, mely a bűncselekmény elkövetésével megvádolt vagy meggyanúsított személyek jogi képviselőinek hivatott útmutatást nyújtani jogi segítségnyújtáshoz való korai hozzáférés jogának sérelme ügyében indított pereik során.

OPEN SOCIETY
JUSTICE INITIATIVE

TARTALOM

A JOGI ÚTMUTATÓ HASZNÁLATA	3
I. A JOGI SEGÍTSÉGNYÚJTÁSHOZ VALÓ KORAI HOZZÁFÉRÉS JOGA.....	4
AZ EMBERI JOGOK EURÓPAI EGYZMÉNYE	4
EGYÉB NEMZETKÖZI ÉS EURÓPAI NORMÁK.....	6
<i>Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya.....</i>	<i>7</i>
<i>Európa Tanács Kínzás Elleni Bizottsága.....</i>	<i>7</i>
<i>Az ENSZ a Kínzás és más Kegyetlen, Embertelen vagy Megalázó Bánásmód és Büntetés elleni</i>	
<i>Megelőző Albizottsága.....</i>	<i>8</i>
<i>A jogi tanácsadáshoz való jogról szóló irányelvre vonatkozó javaslat.....</i>	<i>8</i>
II. A JOG HATÁLYA	9
A. A JOGI SEGÍTSÉGNYÚJTÁSHOZ VALÓ HOZZÁFÉRÉSEL KAPCSOLATOS INFORMÁCIÓ.....	9
B. A JOGI SEGÍTSÉGNYÚJTÁS KÖRÉBE TARTOZÓ TEVÉKENYSÉGEK	10
C. MEGFELELŐ HOSSZÚSÁGÚ IDŐ ÉS A TITOKTARTÁS BIZTOSÍTÁSA	11
III. A JOGI SEGÍTSÉGNYÚJTÁSRÓL VALÓ LEMONDÁSI JOG KORLÁTOZÁSAI	12
KÖVETKEZTETÉS	13
MELLÉKLET	14

A JOGI ÚTMUTATÓ HASZNÁLATA

1. A legtöbb európai országban a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított személyek a nyomozás kezdeti szakaszában nem, vagy csak korlátozottan férnek hozzá az őket megillető jogi segítséghez. Egyes államokban törvényi szinten korlátozzák a hozzáférés időpontját, az ügyvéddel való konzultáció időtartamát, illetve az ügyvéd által felvállalható tevékenységek körét. Ugyanilyen aggályos azon országok gyakorlata, amelyek a gyanúsítottak jogsegélyhez való hozzáférését csak elvileg biztosítják, a gyakorlatban nem.
2. A korlátozások ellenére Európa-szerte jelentős javulás tapasztalható az elmúlt években a gyanúsítottak és vádlottak jogait védő világos és egységes nemzetközi szabályozás terén. A Justice Initiative emberi jogi érdekérvényesítés, hálózatépítés, lobbizási tevékenység, valamint fogva tartási perekben nemzeti szinten eljáró jogászok számára technikai segítséget nyújtó jogi útmutatók kibocsátása révén járul hozzá az említett fejlődéshez.
3. Jelen jogi tájékoztató bűncselekmény elkövetésével megvádolt vagy gyanúsított személyek jogi segítséghez való hozzáférési jogát szabályozó regionális és nemzetközi normákat tartalmazza. Bemutatja az Emberi Jogok Európai Egyezményének minimum szabályait, valamint az Emberi Jogok Európai Bíróságának esetjogát, amely összhangban áll a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának, az ENSZ Emberi Jogi Bizottságának, illetve más európai és ENSZ testületek elveivel és szabályaival.
4. A Justice Initiative arra ösztönzi a jogászokat, hogy használják fel a jelen tájékoztatóban felsorolt kutatási eredményeket és érveket hazai bírósági eljárásaikban. A pereskedés a nemzeti bűnügyi igazságszolgáltatási rendszer módosításának hatékony eszköze lehet ott, ahol az igazságszolgáltatási rendszer nem biztosítja, vagy korlátozza a jogsegélyhez való hozzáférést. A Justice Initiative folyamatosan nyomon követi a fejleményeket azokban az országokban, amelyek sikeresen alakították át jogszabályaikat a jogsegélyhez való korai hozzáférés biztosítása érdekében, akár pereskedés folytán is. Ha ilyen jogesetben jár el vagy ezt tervezi, kérjük, lépjen velünk kapcsolatba. Információval szolgálunk hasonló jogrendszerű országokban véghezvitt reformokkal kapcsolatban, ami elősegítheti az Ön által képviselt ügy előmenetelét, illetve segítünk Önnek kapcsolatba lépni olyan jogászokkal vagy szervezetekkel, akik sikeresen pereskedtek hasonló ügyekben.
5. A Justice Initiative mindent elkövet az itt elérhető információk pontosságának biztosítása érdekében. Ugyanakkor a jelen információ kizárólag tájékoztató jellegű és nem minősül jogi tanácsadásnak. A tájékoztató felhasználásának módja esetről esetre és az adott helyzettől, a helyi jogi keretektől függően eltérhet.
6. Amennyiben bármilyen kérdése merülne fel vagy visszajelzést kíván adni a tájékoztatóval kapcsolatban, az útmutató szövegét más nyelven is meg szeretné ismerni, vagy csak tájékoztatni szeretné a Justice Initiative-et az Ön országában zajló jogsegélyhez való hozzáféréssel kapcsolatos jogesetéről, kérjük, lépjen kapcsolatba az alábbi személlyel a megadott elérhetőségek egyikén:

Marion Isobel

Associate Legal Officer
National Criminal Justice Reform
Open Society Justice Initiative
misobel@osieurope.org
Tel: +36 1 882 3154

www.justiceinitiative.org

www.legalaidreform.org

I. A JOGI SEGÍTSÉGNYÚJTÁSHOZ VALÓ KORAI HOZZÁFÉRÉS JOGA

1. A büntetőeljárás gyanúsítottjának joga van jogi segítséghez jutni legkésőbb letartóztatáskor, őrizetbe vételkor, illetve amikor helyzetében lényeges változás következik be. Ezt az Emberi Jogok Európai Bíróságának (EJEB) világos és konzisztens joggyakorlata fektette le, amelynek értelmében a jogsegélyhez való hozzáférés joga kiterjed a rendőrségi kihallgatásra és meghallgatásra is. Az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága megerősítette, valamint számos egyéb európai és ENSZ norma és mechanizmus hangsúlyozta a jogsegélyhez való korai hozzáférés alapvető fontosságát.

Az Emberi Jogok Európai Egyezménye

2. Az EJEB évekig azon az állásponton volt, hogy a jogsegélyhez való hozzáférés joga a letartóztatás pillanatában keletkezik.¹ 2008 óta az EJEB számos ítéletében tovább fejlesztette és világosabbá tette a jog terjedelmét. A jelenlegi, alább kifejtett jogértelmezés szerint a gyanúsított az őrizetbe vételtől, illetve a helyzetében bekövetkezett lényeges változás pillanatától jogosult jogsegélyre, ami a hivatalos letartóztatás pillanatát is megelőzheti. Így senkit nem szabad kihallgatni, nyomozati vagy egyéb eljárási cselekményen való részvételre kötelezni vagy beidézni, jogsegélyhez való hozzáférés biztosítása nélkül.
3. Az Emberi Jogok Európai Egyezménye (EJEE) 6. cikkének első bekezdése megfogalmazza a tisztességes tárgyaláshoz való általános jogot. Kimondja:
“Mindenkinek joga van arra, hogy ügyét a törvény által létrehozott független és pártatlan bíróság tisztességesen, nyilvánosan és ésszerű időn belül tárgyalja, és hozzon határozatot polgári jogi jogai és kötelezettségei tárgyában, illetőleg az ellene felhozott büntetőjogi vádak megalapozottságát illetően”.
4. Az EJEE büntető eljárásokra vonatkozó 6. cikk (3) bekezdésének (b) és (c) pontja pedig kimondja:
“Minden bűncselekménnyel gyanúsított személynek joga van – legalább – arra, hogy... (b) rendelkezzen a védekezésének előkészítéséhez szükséges idővel és eszközökkel; (c) személyesen, vagy az általa választott védő segítségével védekezhessen, és ha nem állnak rendelkezésre eszközök védő díjazására, amennyiben az igazságszolgáltatás érdekei ezt követelik meg, hivatalból és ingyenesen rendelkezjen ki számára ügyvédet”;
5. A jogok hatályának pontosítása a *Salduz kontra Törökország* ügyben 2008-ban hozott ítélettel indult meg.² A kérdéses ügyben egy kiskorú letartóztatására került sor, aki a kihallgatás során beismerő vallomást tett ügyvéd hiányában, melyet később visszavont arra hivatkozva, hogy a vallomást kényszer hatása alatt tette. Az EJEB Nagytanácsa megállapította, hogy az őrizetbe vétel során a kérelmező jogsegélyhez való hozzáférése hiánya ellentétes az EJEE 6. cikk (1) bekezdésével, valamint a 6. cikk (3) bekezdésének (c) pontjával. Sem a későbbi jogi segítségnyújtás, sem a vallomás vitathatósága nem teheti jóvá a rendőrségi fogva tartás során felmerült visszasságokat.³ Az EJEB hangsúlyozta a nyomozati szakasz szerepének fontosságát a büntető eljárás lebonyolításában és megállapította, hogy „ahhoz, hogy a tisztességes tárgyaláshoz való jog kellőképpen „gyakorlati és hatékony” maradjon, a 6. cikk (1) bekezdése előírja az ügyvédi jelenlétet, főszabályként, a gyanúsított első rendőrségi kihallgatása megkezdésének pillanatától”.⁴

¹ *John Murray kontra Egyesült Királyság*, az EJEB 1996. február 8-i ítélete; *Magee kontra Egyesült Királyság*, az EJEB 2006. június 6-i ítélete.

² *Salduz kontra Törökország*, az EJEB Nagykarájanak 2008. november 27-i ítélete.

³ *Ibid*, 58. bekezdés

⁴ *Ibid*, 54-55. bekezdés

6. A *Salduz* ügyet az EJEB több mint 100 későbbi ítéletében alkalmazta hivatkozási alapként, amely egy világos és konzekvens esetjogot hozott létre arra nézve, hogy az olyan bizonyíték felhasználása, melyet jogi segítségnyújtás hiányában lefolytatott kihallgatás vagy egyéb nyomozati cselekmény során szereztek be, ellentétes az EJEB 6. cikkével.⁵ Az ítéletek sora arra is rávilágít, hogy pontosan mikor keletkezik jogi segítséghez való jog és mikor lehet azt megtagadni.
7. *Kihallgatás közben*
A *Brusco kontra Franciaország* esetben az EJEB megerősítette, hogy a jogi segítséghez való jog magában foglalja az ügyvéd személyes jelenlétet a kihallgatás során.⁶ Ebben az ügyben az EJEB megállapította, hogy bár a felnőtt kérelmező közvetlenül a kihallgatás után találkozhatott az ügyvédjével, az ügyvéd távolléte a rendőri kihallgatás alatt ellentétes a 6. cikk (3) bekezdésének (c) pontjával. 2011-ben a Bíróság hasonló ítéletet hozott Horvátországgal szemben.⁷ A *Pishchalnikov kontra Oroszország* ügyben az EJEB kifejtette miért alapvető fontosságú az ügyvédi jelenlét a nyomozás kezdeti stádiumában és különösen a rendőri kihallgatás vagy kikérdezés során:
- “A vádlott gyakran találja magát kiszolgáltatott helyzetben az eljárásnak ebben a szakaszában, melynek hatását csak erősíti az a tény, hogy a büntetőeljárás törvények egyre összetettebbek, különösen a bizonyíték gyűjtése és felhasználása tekintetében. A legtöbb esetben ezt a fajta kiszolgáltatottságot csak az ügyvéd jelenléte tudja megfelelőképpen ellensúlyozni többek között azért, hogy emlékezteti a feleket arra, hogy a vádlottnak jogában áll megtagadni magára nézve terhelő vallomás tételét.”⁸
8. *Kihallgatva vagy nem kihallgatva*
A *Dayanan kontra Törökország* ügyben az EJEB kimondta, hogy a vádlottnak lehetőséget kell biztosítani jogi segítség igénybevételére az őrizetbe vételkor függetlenül attól, hogy a rendőri kihallgatást megkezdik-e vagy sem.⁹ Ebben az esetben a kérelmező nem volt kiskorú és nem volt különösebben kiszolgáltatott helyzetben sem az ellene indított büntetőeljárástól eltekintve.
9. *Jelentős hatás alatt*
A *Shabelnik kontra Ukrajna* ügyben az EJEB arra az álláspontra helyezkedett, hogy a jogi segítséghez való hozzáférési jog akkor keletkezik, amikor a gyanúsított személy helyzete lényegesen megváltozik még akkor is, ha a gyanúsított hivatalos őrizetbe vétele egyébként nem történt meg.¹⁰ Az EJEB kifejtette, hogy egy személy akkor kerül lényeges hatás alá, amikor az ellene felmerült gyanút vizsgálni kezdik és elkészül a vádirat. Ebben az esetben a kérelmezőt tanúként és nem pedig gyanúsítottként vagy vádlottként hallgatták ki. Ezt az EJEB az EJEB 6. cikk (1) és (3) bekezdésével ellentétesnek találta mondván, hogy a jogsegélyhez való jog nem függ a kihallgatott személy kihallgatotti státuszától.¹¹ A Bíróság ehhez hasonlóan a *Brusco kontra Franciaország* ügyben hasonló jogsértést állapított meg. Itt a kihallgatott személy tanúként ismerte be bűncselekmény elkövetését.¹²

⁵ Lásd: melléklet a 2012 márciusáig hozott ítéletekről

⁶ *Brusco kontra Franciaország*, az EJEB 2010. október 14-i ítéletének 44-45. bekezdése.

⁷ *Mader kontra Horvátország*, az EJEB 2011. június 14-i ítélete, 153. bekezdés *Sebalj kontra Horvátország*, az EJEB 2011. június 28-i ítélete, 256. bekezdés Ld. még: *Demirkaya kontra Törökország*, az EJEB 2009. október 13-i ítélete.

⁸ *Pishchalnikov kontra Oroszország*, az EJEB 2009. szeptember 24-i ítéletének 69. bekezdése. Lásd még: *Nechiporuk és Yonkalo kontra Ukrajna*, az EJEB 2011. április 21-i ítéletének 263. bekezdése.

⁹ *Dayana kontra Törökország*, az EJEB 2009. október 13-i ítéletének 32. bekezdése

¹⁰ *Shabelnik kontra Ukrajna*, az EJEB 2009. február 17-i ítéletének 57. bekezdése

¹¹ *Shabelnik kontra Ukrajna*, az EJEB 2009. február 17-i ítéletének 57. bekezdése

¹² *Brusco kontra Franciaország*, 2010. október 14-i ítélet.

10. A *Nechiporuk és Yonkalo kontra Ukrajna* ügyben a kérelmezőt gyilkossággal gyanúsították annak ellenére, hogy a rendőrség kábítószeres szabálysértés miatt helyezte hivatalosan „közigazgatási őrizetbe” és fosztotta meg a jogi konzultációhoz való jogától. A Bíróság álláspontja szerint a kihallgatott személyt a hivatalos státuszától függetlenül gyanúsítottként kezelték, így megillették volna az EJEE 6. cikkében foglalt jogok közöttük a jogi képviselőhez való szabad hozzáférés.¹³
11. *Nyomozati cselekmények*
Ugyancsak egyértelmű az is, hogy az egyénnek joga van a jogsegélyhez nem csak a rendőrségi kihallgatás során, de bármilyen más nyomozati cselekmény közben is. Így az EJEB a *Laska és Lika kontra Albánia* esetben az EJEE 6. cikk (1) bekezdésébe ütközőnek találta, hogy a kérelmezők ügyvédjének távollétében került sor az azonosításra.¹⁴
12. *Nem hivatalos őrizetbe vétel*
Az EJEB azt a kérdést is megvizsgálta, hogy a hivatalosan őrizetbe nem vett személynek van-e joga jogi segítséghez. A *Zaiczenko kontra Oroszország* ügyben a kérelmezőt hivatalosan nem tartóztatták le vagy kérdezték ki. A kérelmezőt egy közúti forgalmi ellenőrzés keretein belül állították meg, melynek során ő válaszolt néhány, a gépkocsijának átvizsgálására vonatkozó kérdésre.¹⁵ Miután a kérelmező cselekvési szabadsága nem csorbult jelentősen, az EJEB úgy határozott, hogy a jogi konzultáció biztosításának elmulasztása ezen a ponton még nem ütközött az EJEE 6. cikk (3) bekezdésébe. Mindazonáltal a gyanúsított válaszainak felhasználása a bírósági eljárás során még ebben az esetben is sértette az önvádra kötelezés tilalmát és a gyanúsított hallgatáshoz való jogát.
13. *A jogi segítségnyújtás megtagadása*
Az EJEB elvileg nyitva hagyta annak a lehetőségét, hogy kivételes esetben megtagadják a hatóságok a jogi segítségnyújtáshoz való korai hozzáférést. Ugyanakkor, még ha súlyos indokkal, kivételes esetben alá is támasztható az ügyvédi jelenlét megtagadása, a vádlott által ügyvéd távollétében tett magára nézve inkrimináló vallomás nem használható fel büntetőítélet meghozatalához.¹⁶ Továbbá azt is kimondja a Bíróság, hogy:

“A fenti jog bármely korlátozását világosan körül kell írni és a korlátozás időbeli tartamát szigorúan limitálni kell. A fenti elvek érvényesítése különösen fontos súlyos vádak esetén, mivel a legsúlyosabb büntetések kiszabásának lehetősége esetén feltétlenül biztosítani kell és tiszteletben kell tartani a gyanúsított tisztességes tárgyaláshoz való jogát minden demokratikus berendezkedésű társadalomban.”¹⁷

Egyéb nemzetközi és európai normák

14. Számos egyéb nemzetközi és európai testület hangsúlyozta a jogi segítségnyújtáshoz való korai hozzáférés alapvető fontosságát. Az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága, a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányára hivatkozva (PPJNE) megállapította, hogy a jogi segítségnyújtáshoz való korai hozzáférés egyetemes jog, ami minden, bűncselekmény elkövetésével vádolt vagy gyanúsított személyt megillet. Az Európa Tanács Kínzás Elleni Bizottsága és az ENSZ Kínzás Elleni Albizottsága

¹³*Brusco kontra Franciaország*, az EJEB 2010. október 14-i ítélete a 52-54. bekezdés; *Necsioporuk és Yonkalo kontra Ukrajna*, az EJEB 2011. április 21-i ítéletének 264-65. bekezdése.

¹⁴*Laska és Lika kontra Albánia*, az EJEB 2010. április 20-i ítélete.

¹⁵*Zaiczenko kontra Oroszország*, az EJEB 2010. február 18-i ítélete.

¹⁶*Ibid*, 55. bekezdés

¹⁷*Salduz kontra Törökország*, az EJEB Nagykarárájának 2008. november 27-i ítéletének 54. bekezdése; lásd még: a *Necsioporuk és Yonkalo kontra Ukrajna* ügyben 2011. április 21-én az EJEB által hozott ítélet 263. bekezdését.

kiemelte, hogy a korai hozzáférés a helytelen bánásmód elleni alapvető garanciák egyike. Emellett, az Európai Unió Tanácsa a gyanúsítottak jogainak védelmét és megerősítését szolgáló hosszú távú terv kulcsfontosságú részeként határozta meg a jogi segítséghez való hozzáférés biztosítását.

Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya

15. Az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága megerősítette a jogi segítségnyújtáshoz való korai hozzáférés fontosságát az PPJNE14. cikkében, amely szerint minden bűncselekmény elkövetésével gyanúsított vagy vádolt egyénnek biztosítani kell az előzetes fogva tartás, valamint a bűnügyi nyomozati eljárás, a kihallgatás, a kikérdezés vagy más nyomozati cselekmény alatt a jogi tanácshoz való hozzáférést. Az PPJNE14. cikke (3) bekezdésének (b) és (d) pontja kimondja:

“Az ellene emelt vád elbírálásakor mindenkinek teljes és egyenlő joga van legalább a következő biztosítékokra: ... (b) megfelelő idővel és lehetőséggel rendelkezék védelme előkészítésére és az általa választott védővel való érintkezésre

... (d) a tárgyaláson személyesen jelen lehessen, személyesen vagy az általa választott védő útján védekezhessék; amennyiben védője nincsen, tájékoztassák a védő választására vonatkozó jogáról”.
16. Az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága a 32. sz. megjegyzésében nyomatékosan hangsúlyozta, hogy a jogi segítségnyújtáshoz való hozzáférés „fontos eleme a tisztességes tárgyalás garantálásának és a perbeli fegyveregyenlőségi elv érvényesülésének... a védővel való érintkezési jog előfeltétele a megfelelő hozzáférés biztosítása a vádlott számára”.¹⁸
17. Az egyéni beadványok vizsgálata során, az Emberi Jogi Bizottság következetesen kiállt amellett, hogy a bűncselekmény elkövetésével vádolt személyeket hatékony ügyvédi támogatás illeti meg a büntetőeljárás valamennyi szakaszában,¹⁹ és hogy a fogva tartás kezdeti szakaszában, illetve a kihallgatások során az ügyvédi jelenlét biztosításának elmulasztása ellentétes az PPJNE(14)(3)(b) és a 14(3)(d) bekezdésével.²⁰ A *Lyashkevics kontra Üzbegisztán* ügyben a Bizottság jogsértést állapított meg azon az alapon, hogy egy napig megtagadták a vádlottól az általa választott ügyvédhez való hozzáférést, miközben kihallgatásokat és más nyomozati cselekményeket ez idő alatt is folytattak. A Bizottság annak ellenére állapította meg a jogsértést, hogy a vádlott államilag kirendelt ügyvédje egész nap jelen volt.²¹

Európa Tanács Kínzás Elleni Bizottsága

18. Az Európa Tanács a Kínzás és más Kegyetlen, Embertelen vagy Megalázó Bánásmód és Büntetés elleni Bizottsága (CPT) évek óta hangsúlyozza a jogi segítségnyújtáshoz

¹⁸ ENSZ Emberi Jogi Bizottságának 32. sz. megjegyzése: *A bíróságok és ítélőtáblák előtti egyenlőségről és a tisztességes tárgyaláshoz való jogról*, ENSZ Doc. CCPR/C/GC/32, 2007. augusztus 23.; 32., 34. bekezdés.

¹⁹ *Barno Saidova kontra Tádzsikisztán*, az UNHRC 2004. augusztus 20-i döntése, Doc. CCPR/C/81/D/964/2001, 6.8 bekezdés; *Borisenco kontra Magyarország*, az UNHRC 2002. október 14-i döntése, ENSZ Doc. CCPR/C/76/D/852/1999, 7.5 bekezdés; *Aliev kontra Ukrajna*, az UNHRC 2003. augusztus 7-i döntése, ENSZ Doc. CCPR/C/78/D/781/1997, 7.2 bekezdés

²⁰ *Kelly kontra Jamaica*, az UNHRC 1996. július 29-i döntése, ENSZ Doc. CCPR/C/57/D/537/1993, 9.2 bekezdés; *Gridin kontra Oroszországi Föderáció*, az UNHRC 2000. július 18-i döntése, ENSZ Doc. CCPR/C/69/D/770/1997, 8.5 bekezdés; *Tamara Csikunova kontra Üzbegisztán*, UNCHR, 2007. március 16., ENSZ Doc. CCPR/C/89/D/1043/2002, 7.4 bekezdés; *Marlem Carranza Alegre kontra Peru*, UNHRC, 2005. november 17-i döntése, ENSZ Doc. CCPR/C/85/D/1126/2002, 7. bekezdés

²¹ *Lyashkevich kontra Üzbegisztán*, UNHRC, 2010. május 11-i döntés, ENSZ Doc. CCPR/C/98/D/1552/2007, 9.4 bekezdés. *Lyashkevich kontra Üzbegisztán*, UNHRC, 2009. július 30-i döntés, ENSZ Doc. CCPR/C/96/D/1378/2005, 9.6 bekezdés.

való korai hozzáférés jelentőségét a fogvatartottak kínzása elleni küzdelemben. A CPT számos Általános Jelentést adott ki, amelynek az volt a célja, hogy segítse az államokat megfelelő normák, feltételek és gyakorlatok létrehozásával. Második Általános Jelentésében a bizottság kinyilvánította, hogy a segítségnyújtáshoz való hozzáférés biztosítása alapvető fontosságú a fogvatartottakkal szembeni helytelen bánásmód megakadályozásában. A Bizottság kimondta azt is, hogy a jogsegélyhez való hozzáférés jogát, amelynek része egyebek között a gyanúsított és az ügyvéd közötti kapcsolatfelvétel biztosítása, illetve az ügyvéd jelenléte a kihallgatás során, már a szabadság korlátozásának kezdetétől biztosítani kell.²²

19. Ezen követelmények jelentőségét a CPT nyomatékosította a későbbi ország- és általános jelentéseiben. A 2002-es éves jelentésében a CPT megjegyezte, hogy még mindig vannak olyan államok, amelyek nem elégték ki ezeket a követelményeket és kifejtette:

“A CPT többször is hangsúlyozta, hogy tapasztalatai szerint a szabadság megvonását közvetlenül követő időszakban a legnagyobb a megfélemlítés és a durva fizikai bánásmód előfordulásának a kockázata. Következésképpen a jogi tanácsadáshoz való hozzáférés az őrizetbe vettek számára éppen ebben az időszakban a legfontosabb a helytelen bánásmód megelőzésének érdekében. Ezen jog biztosításának a pusztán ténye elrettentő hatással lehet azon személyekre, akik az őrizetbe vett személyekkel szemben hajlamosak rossz bánásmódot alkalmazni. Ezen túlmenően az ügyvéd megteheti a megfelelő lépéseket abban az esetben, ha a rossz bánásmód ténylegesen megvalósul”.²³

Az ENSZ a Kínzás és más Kegyetlen, Embertelen vagy Megalázó Bánásmód és Büntetés elleni Megelőző Albizottsága

20. Az ENSZ Kínzás Elleni Albizottsága ugyancsak megerősítette, hogy a jogi segítséghez való korai hozzáférés biztosítása rendkívül fontos biztosíték a kínzás ellen:

“A megelőzés oldaláról vizsgálva a jogi tanácsadáshoz való hozzáférés fontos eleme a helytelen bánásmód elleni fellépésnek, ami egy lényegesen tágabb fogalom, mint a pusztán a védelem okán nyújtott jogi segítség. A rendőri kihallgatás során az ügyvédi jelenlét nem csak visszatartja a hatóságot a helytelen bánásmód és más visszaélések alkalmazásától, de a rendőrség tagjait is megvédheti a helytelen bánásmóddal kapcsolatos esetleges megalapozatlan vádakkal szemben”.²⁴

A jogi tanácsadáshoz való jogról szóló irányelvre vonatkozó javaslat

21. Az Európai Unió Tanácsának *a büntetőeljáráshoz a gyanúsítottak vagy vádlottak eljárási jogainak megerősítését célzó ütemtervről szóló állásfoglalásának*²⁵ a célja, hogy biztosítsa az EJEE által meghatározott vádlotti és gyanúsított jogokra vonatkozó normák EU-n belüli végrehajtását és tiszteletben tartását.

²² Az Európa Tanács Kínzás Elleni Bizottságának 2. Általános Jelentése, CPT/Inf (92) 3, 36, megtalálható: <http://www.cpt.coe.int/en/annual/rep-02.htm>. Lásd még: az Európa Tanács kínzás és az embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód megelőzésére létrehozott bizottsága, CPT szabályok, CPT/Inf/E (2002) 1 - Rev. 2010 at 41, itt: www.cpt.coe.int/en/documents/eng-standards.doc

²³ Az Európa Tanács kínzás és az embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód megelőzésére létrehozott bizottságának (CPT) 12. Általános Jelentése a CPT tevékenységéről, 2002. 41. bekezdés

²⁴ Az ENSZ kínzás és egyéb kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód elleni albizottsága Maldív-szigeteki látogatásával kapcsolatos 2009. február 26-i jelentése, CAT/OP/MDV/1 62. bekezdés

²⁵ A Tanács 1999. november 30-i határozata, (2009/C 295/01).

22. Az ütemterv részeként 2011 júniusában az Európai Bizottság kiadta saját, a jogi tanácsadáshoz való jogról szóló irányelvre vonatkozó javaslatát.²⁶ Az Irányelv tervezet 3. cikke kötelezi a tagállamokat arra, hogy a lehető leghamarabb, de legalább a szabadság megvonásának pillanatától kezdve, és még a rendőri, vagy más rendészeti hatósági kihallgatás megkezdése előtt biztosítsák a gyanúsítottak és vádlottak számára a jogi tanácsadáshoz való hozzáférést. Az Irányelv tervezet 4(2) cikke világosan rendelkezik a jogi segítségnyújtáshoz való jogról a rendőri kihallgatás során.
23. Ha az Európai Parlament és az Európa Tanács elfogadja a javaslatot, az irányelv kötelező erejűvé és végrehajthatóvá válik, így a tagállamok kötelesek lesznek olyan törvényeket, jogszabályokat, és közigazgatási rendelkezéseket életbe léptetni, amelyek az irányelvvel való megfeleléshez szükségesek. Ugyanakkor, még ha a javaslat végül nem is kerül elfogadásra, az előterjesztés, ami az EJEB joggyakorlatának elemzésén alapul, kifejezi a Bizottság értelmezését a jogi tanácsadáshoz való hozzáférési joggal kapcsolatos minimum normákról.²⁷

II. A JOG HATÁLYA

24. Az EJEB meghatározása szerint a EJEE nem elméleti vagy illuzórikus, hanem a gyakorlatban érvényesülő és hatékony jogokat hivatott biztosítani. Ez különösen releváns a védelem jogainak biztosításakor annak fényében, hogy a tisztességes tárgyaláshoz való jog kiemelkedő fontosságú a demokratikus berendezkedésű társadalmakban.²⁸ Az elv alkalmazásával a jogi segítségnyújtáshoz való korai hozzáférés joga csak akkor valósulhat meg hatékonyan és célravezetően, ha bizonyos feltételek teljesülnek.

- *A. Információnyújtás*
A gyanúsított tájékoztatása kulcsfontosságú, mivel az a személy, aki nem ismeri a jogi segítségnyújtáshoz való jogát, nem képes e jogot gyakorolni sem.
- *B. Tevékenységek*
Az EJEB állásfoglalása szerint a gyanúsított személynek a jogi segítségnyújtással kapcsolatos szolgáltatások és tevékenységek teljes köréhez kell hozzáférést biztosítani.
- *C. Megfelelő hosszúságú idő és titoktartás*
A hatékony jogi segítségnyújtás egyik leglényegesebb előfeltétele a bizalmas információkezelés, valamint a védelem felkészüléséhez megfelelő hosszúságú idő biztosítása.

A. A jogi segítségnyújtáshoz való hozzáféréssel kapcsolatos információ

25. Az EJEE konkrétan nem tesz említést a jogi segítségnyújtáshoz való hozzáférési joggal kapcsolatos információhoz való jogról. Mindazonáltal az EJEB többször is emellett foglalt állást, hogy a hatóságok kötelesek pozitív intézkedéseket foganatosítani annak érdekében, hogy az EJEE 6. cikkében foglalt tisztességes tárgyaláshoz való jog teljesülhessen. Ez a jog magában foglalja a tevőleges közreműködést is annak érdekében, hogy a gyanúsítottak megismerhessék jogaikat. A *Panovits kontra Ciprus* ügyben az EJEB azt az álláspontot képviselte, hogy a hatóságoknak „tevőlegesen” kellett volna „gondoskodniuk” arról, hogy a kérelmező tisztában lehessen a jogi segítséghez és a jogi tanácsadáshoz fűződő jogaival. A kormány arra hivatkozott, hogy a hatóságok készek lettek volna lehetővé tenni a kérelmező számára a jogi segítséghez

²⁶ A jogi tanácsadáshoz való jogról szóló irányelvre vonatkozó Európai Bizottsági javaslat, COM(2011) 326/3. A jelen javaslat az ütemterv C intézkedését tárgyalja.

²⁷ *Ibid.*, 13, 14, 18-21. bekezdés

²⁸ *Airey kontra Írország*, az EJEB 1979. október 9-i ítéletének 24. bekezdése; *Artico kontra Olaszország*, az EJEB 1980. május 13-i ítéletének 33. bekezdése; *Salduz kontra Törökország*, az EJEB Nagykamarájának 2008. november 27-i ítéletének 51., 55. bekezdése.

való jog gyakorlását bármikor, ha azzal ő élni szeretett volna. Az EJEB ezzel szemben azt állapította meg, hogy a hatóságnak pozitív kötelezettsége lett volna a kérelmező rendelkezésére bocsátani a szükséges információt, hogy hozzáférhessen a jogi képviselőhöz, továbbá, hogy a hatóságok passzív magatartása ellentétes a 6. cikkben foglaltakkal.²⁹ Az EJEB hasonló körülmények miatt találta a 6. cikkel ellentétes jogsérelmeket a *Tunc kontra Törökország*³⁰ és a *Padalov kontra Bulgária* ügyekben.³¹

26. Hasonló érveket megfogalmazva találta az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága a *Barno Saidova kontra Tádzsikisztán* és a *Rolando kontra Fülöp-szigetek* ügyeket a 14. cikk (3) bekezdésének (d) pontjába ütközőnek, miután a gyanúsítottakat nem tájékoztatták a jogi segítséghez való hozzáférési jogokról a letartóztatás időpontjában.³²
27. 2011. november 16-án az EU tagállamok az Európai Unió Tanácsának a *büntetőeljárásokban a gyanúsítottak vagy vádlottak eljárási jogainak megerősítését célzó ütemtervről szóló állásfoglalásának* részeként jóváhagyták azt az irányelv tervezetet, ami védeni hivatott az egyének információhoz való jogát büntetőjogi eljárások esetén.³³ Az új irányelv alapján az EU bármely országában letartóztatott személyt az általa ismert nyelvek egyikén kell tájékoztatni az őt megillető jogokról. A hatóságok kötelesek minden letartóztatott személyt világos és közérthető nyelven írásban tájékoztatni az őt megillető jogokról a büntetőjogi eljárás során. Ezen jogok közé tartozik többek között az ügyvédhez való jog.

B. A jogi segítségnyújtás körébe tartozó tevékenységek

28. Számos eltérő tevékenység tartozik a jogi segítségnyújtás fogalmának körébe. A *Dayanan kontra Törökország*³⁴ ügyben az EJEB a *Salduz* esetre hivatkozva arra az álláspontra helyezkedett, hogy a vádlottnak az őrizetbe vétel pillanatától fennáll a joga a jogi segítségnyújtáshoz. Ezzel a döntésével az EJEB egyszerre tisztázta a jogi segítséghez való korai hozzáférés mögött húzódó okokat és az engedélyezendő tevékenységek körét:

“A tisztességes eljárás előfeltétele, hogy a vádlott hozzáférjen a jogi segítséggel kapcsolatos szolgáltatások teljes köréhez. Ebben a vonatkozásban a jogi tanácsadásnak korlátozások nélkül kell biztosítania a vádlott védelmének alapvető elemeit, ezen belül az esetről való konzultáció lehetőségét, a védelem megszervezését, a vádlottra nézve kedvező bizonyítékok begyűjtését, a kihallgatásra való felkészülést, a vádlott támogatását, és a fogva tartás körülményeinek ellenőrzését”.³⁵

Az EJEB az *Ocalan kontra Törökország* ügy kapcsán megállapította, hogy a jogi segítséghez való korai hozzáférés, valamint az ügyvéddel való konzultáció és az ügyvédnek adott utasítás szükséges előfeltételei annak, hogy a letartóztatott személy megtámadhassa az őrizetbe vétel jogszerűségét és annak tartamát.³⁶

29. A jogi segítségnyújtás azon köre és célja, amelyet az EJEB ezekben az esetekben meghatározott, alapvetően azokat a feladatokat és köteleességeket tükrözi, amelyeket az ügyvédek szerepéről szóló ENSZ alapelvek is megfogalmaznak. Ezek közé tartozik:

²⁹ *Panovits kontra Ciprus*, az EJEB 2008. december 11-i ítéletének 72. bekezdése.

³⁰ *Talat Tunc kontra Törökország*, az EJEB 2007. március 27-i ítélete.

³¹ *Padalov kontra Bulgária*, az EJEB 2006. augusztus 10-i ítélete.

³² *Barno Saidova kontra Tádzsikisztán*, UNHRC, 2004. augusztus 20-i döntése, ENSZ Doc. CCPR/C/81/D/964/2001, 6.8 bekezdés. *Rolando kontra Fülöp-szigetek*, UNHRC, 2004. december 8-i döntés, ENSZ Doc. CCPR/C/82/D/1110/2002, 5.6 bekezdés.

³³ A Tanács 1999. november 30-i határozata, (2009/C 295/01). Ez képezi az ütemterv B intézkedési csomagját.

³⁴ *Dayanan kontra Törökország*, az EJEB 2009. október 13-i ítélete

³⁵ *Dayanan kontra Törökország*, az EJEB 2009. október 13-i ítéletének 32. bekezdése

³⁶ *Ocalan kontra Törökország*, az EJEB 2005. május 12-i ítéletének 66. és 70. bekezdése.

“Az ügyfelek tájékoztatása a jogaikról és kötelezettségeikről, valamint a jogrendszer működéséről, amennyiben azok az ügyfél jogaival és kötelezettségeivel kapcsolatban jelentőséggel bírnak”, illetve “Az ügyfelek megfelelő támogatása és a jogi lépések megtétele az ügyfél érdekei védelmének érdekében”.³⁷

C. Megfelelő hosszúságú idő és a titoktartás biztosítása

30. Az ügyvédi jogi segítségnyújtás hatékonysága nagyban függ attól, hogy milyen körülmények között tud a védő az ügyfelével találkozni vagy kommunikálni. Ezért biztosítani kell, hogy a gyanúsítottak és vádlottak négy szemközt és megfelelő ideig találkozhassanak és tárgyalhassanak védőikkel annak érdekében, hogy a jog hatékony legyen.
31. A titoktartással kapcsolatban az EJEB világossá tette, hogy “a tisztességes tárgyalás alapvető előfeltétele, hogy a vádlottnak lehetősége legyen négy szemközt kommunikálnia védőjével”.³⁸ A *Brennan kontra Egyesült Királyság* ügyben az EJEB azon az állásponton volt, hogy a rendőri jelenlét a kérelmező és védője közötti első megbeszélésen sértette a kérelmező hatékony védelemhez való jogát. Az EJEB érvelése szerint „Ha egy ügyvéd számára nem biztosítják a négy szemközti tárgyalás lehetőségét ügyfelével, a segítségnyújtás nehezen érheti el a célját”.³⁹
32. A bizalmas információkezelés szükségességét az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága ugyancsak kiemelte. A Bizottság a 32. megjegyzésében kimondta, hogy „A védőnek lehetővé kell tenni, hogy négy szemközt találkozhasson a vádlottal mégpedig olyan körülmények között, ahol a kettejük közötti kommunikáció bizalmas volta biztosított”.⁴⁰ A *Nazira Sirageva kontra Üzbegisztán* ügyben felállított Bizottság megállapította, hogy a PPJNE 14. cikk (3) bekezdésének (b) pontja sérült, amikor a gyanúsított és ügyvédje a nyomozás kezdeti szakaszában csak nyomozó jelenlétében találkozhatott.⁴¹
33. Az EJEB álláspontja szerint mindig az adott eset egyedi körülményeinek figyelembe vételével kell meghatározni azt, mit is jelent a tárgyalást megelőző eljárások során a megfelelő hosszúságú idő biztosítása a jogi segítségnyújtására. A *Bogumil kontra Portugália* esetben az EJEB kimondta, hogy a figyelembe veendő körülmények közé tartozik az eset bonyolultsága, és a lehetséges ítélet súlyossága.⁴² A *Fatma Tunc kontra Törökország (No. 2)* ügyben az EJEB határozottan kimondta, hogy az őrizetbe vétel kezdeti szakaszában engedélyezett 5 percnyi konzultáció az ügyvéddel az Egyezmény értelmében nem elégséges.⁴³
34. Az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága megerősítette az EJEB azon álláspontját, miszerint a bűncselekmény elkövetésével vádolt személyeknek joguk van megfelelő időre a védelem felkészítéséhez, továbbá azt, hogy „mi számít megfelelőnek, mindig az adott eset körülményeitől függ”.⁴⁴ Ezt az elvet alkalmazta egy halálos ítélet kapcsán a

³⁷ Az ENSZ alapelvei az ügyvédek szerepéről, 13. sz. alapelv

³⁸ A *Brennan kontra Egyesült Királyság* ügyben az EJEB 2001. október 16-i ítéletének 58. bekezdése; *S kontra Svájc* ügyben az EJEB 1991. november 28-i ítéletének 48. bekezdése

³⁹ A *Brennan kontra Egyesült Királyság*, az EJEB 2001. október 16-i ítéletének 58. bekezdése

⁴⁰ ENSZ Emberi Jogi Bizottságának 32. sz. megjegyzése: *A bíróságok és ítélőtáblák előtti egyenlőségről és a tisztességes tárgyaláshoz való jogról*, ENSZ Doc. CCPR/C/GC/32, 2007. augusztus 23.; 32. bekezdése.

⁴¹ *Nazira Sirageva kontra Üzbegisztán*, UNHRC, 2005. november 18-i döntés, ENSZ Doc. CCPR/C/85/D/907/2000, 6.3 bekezdése. Lásd még: *Gridin kontra Oroszországi Föderáció*, UNHRC, 2000. július 18-i döntés, ENSZ Doc. CCPR/C/69/D/770/1997, 8.5 bekezdés.

⁴² A *Bogumil kontra Portugália*, az EJEB 2008. október 7-i ítélete, 48-49. bekezdés

⁴³ *Fatma Tunc kontra Törökország (2)*, az EJEB 2009. október 13-i ítéletének 14. bekezdése

⁴⁴ ENSZ Emberi Jogi Bizottságának 32. sz. megjegyzése: *A bíróságok és ítélőtáblák előtti egyenlőségről és a tisztességes tárgyaláshoz való jogról*, ENSZ Doc. CCPR/C/GC/32, 2007. augusztus 23. 34. bekezdés

Bizottság az *Aston Little kontra Jamaica* perben, amikor a 14. cikk (3) bekezdésének (b) pontjával találta ellentétesnek azt a tényt, hogy a vádlott a tárgyalás előtt mindössze fél órát kapott a védelem felkészítésére.⁴⁵ Hasonló döntések születettek a *Ramil Rayos kontra Fülöp-szigetek* perben, ahol a vádlottnak rövid időkeretet biztosítottak a napi jogi konzultációra a bírósági per idején,⁴⁶ illetve a *Reid kontra Jamaica* perben, ahol a vádlott mindössze tíz perccel a per megkezdése előtt találkozhatott a védőjével.⁴⁷

35. A titoktartás és a bizalmas információkezelés, valamint a megfelelő idő biztosításának elvét az ENSZ számos szerve is megerősítette. Az ENSZ alapelvei a börtönbüntetésüket töltő személyekkel való bánásmódról 93. sz. szakaszában az ENSZ hangsúlyozza, hogy a bűncselekmény elkövetésével vádolt személynek hozzáférést kell biztosítani a jogi segítségnyújtáshoz és a gyanúsított és a védő közötti kommunikációnak nem lehet fültanúja hatósági személy:

“A még tárgyalás előtt álló letartóztatott személy számára lehetővé kell tenni, hogy jogi tanácsadója felkeresse a védelem előkészítése céljából, illetve, hogy bizalmas utasításokat osszon meg vele. Ebből a célból a letartóztatott személy kérésére íróeszközöket kell biztosítani számára. A letartóztatott személy és védője közötti megbeszélést szemmel figyelheti, de ki nem hallgathatja rendőri vagy hivatali személy”.⁴⁸

36. Az ügyvédek szerepéről szóló ENSZ alapelvek ugyancsak megerősítik az ügyvéddel töltött szükséges időhöz és bizalmas kommunikációhoz fűződő jogokat. A 8. és a 22. alapelv kimondja:

“Minden letartóztatott, fogvatartott vagy bebörtönzött személynek biztosítani kell a megfelelő lehetőséget, időt és eszközöket az ügyvédi látogatásra, kommunikációra és konzultációra mégpedig haladéktalanul, akadályozás és cenzúra nélkül, a bizalmas információcsere lehetőségének teljes körű biztosítása mellett. Ezeket a konzultációkat hivatalos személyek figyelemmel kísérhetik, de ki nem hallgathatják”.

“A kormányok elismerik és tiszteletben tartják, hogy az ügyvédek és ügyfeleik közötti hivatalos kommunikáció és konzultáció bizalmas.”⁴⁹

III. A JOGI SEGÍTSÉGNYÚJTÁSRÓL VALÓ LEMONDÁSI JOG KORLÁTOZÁSAI

37. A jogi segítségnyújtás jogának alapvető fontossága miatt a jogról a gyanúsított vagy megvádolt személy csak különleges esetekben mondhat le. Az EJEB szigorúan korlátozza mi minősül a jogról való elfogadható lemondásnak, és hangsúlyozza a biztosítékok jelenlétének fontosságát a joglemondással kapcsolatban.

⁴⁵*Aston Little kontra Jamaica*, UNHRC, 1991. november 1-i döntése, ENSZ Doc.

CCPR/C/43/D/283/1988, 8.4 bekezdés; Ld. még: *Glenford Campbell kontra Jamaica*, az UNHRC 1992. április 7-i döntése, ENSZ Doc. CCPR/C/44/D/248/1987, 6.5 bekezdés

⁴⁶*Ramil Rayos kontra Fülöp-szigetek*, az UNHRC 2004. augusztus 7-i döntése, ENSZ Doc. CCPR/C/81/D/1167/2003, 7.3 bekezdés

⁴⁷*George Winston Reid kontra Jamaica*, UNHRC, 1994. július 14-i döntése, ENSZ Doc. CCPR/C/51/D/355/1989, 14.2 bekezdés

⁴⁸Ld: <http://www2.ohchr.org/english/law/pdf/treatmentprisoners.pdf>. A szabályokat az ENSZ bűnmegelőzésről és az elkövetőkkel szembeni bánásmódról szóló első konferenciája fogadta el 1955-ben Genfben, majd azt jóváhagyta a Gazdasági és Szociális Tanács is 1957. július 31-i 663 C (XXIV) és 1977. május 13-i 2076 (LXII) határozataiban. A 95. szabály értelmében ezek a szabályok nem csak letartóztatott személyekre vonatkoznak, hanem vizsgálati fogságban lévő és más tárgyalás előtt álló fogva tartott személyekre is.

⁴⁹*Az ügyvédek szerepéről szóló ENSZ alapelvek*, amit az ENSZ bűnmegelőzésről és az elkövetőkkel szembeni bánásmódról szóló 8. konferenciája fogadott el Kubában, Havannában 1990. szeptember 7-én.

38. Az EJEB azon az állásponton helyezkedik el, hogy a jogi segítséghez való jogról történő lemondást „egyértelműen kell megfogalmazni és a jognak a saját fontosságához képest arányos, minimum védelmet kell élveznie”.⁵⁰ Az EJEB érvelése nyomán a jogi tanácshoz való jog alapvető emberi jog és a tisztességes eljárás alapja, ezért ez a jog „kiváló példája” azon jogoknak, amelyek a tudatos és értelmes jogfeladás szabályának különleges védelmére szorulnak.⁵¹ Ebből következően az EJEB hangsúlyozta, hogy bármintemű joglemondásnak:

“nem csak önkéntesnek kell lennie, de az adott jogra vonatkozóan tudatos és értelmes jogfeladásban kell megvalósulnia. Mielőtt kimondhatnánk, hogy egy vádlott saját akaratából és elhatározásából lemondott a 6. cikkben foglalt bármely fontos jogról, be kell bizonyítani, hogy a vádlott tisztában volt a joglemondás ésszerűen várható következményeivel”.⁵²

39. Érvényes joglemondás nem állapítható meg pusztán annak előadásával, hogy a gyanúsított hajlandó volt további rendőri kihallgatásban közreműködni annak ellenére, hogy a jogairól tájékoztatást kapott. Az a megvádolt személy, aki jogi segítséget igényel nem tehető ki semmilyen további, a hatóságok által kezdeményezett kihallgatási procedúrának egészen a kért jogi segítség biztosításáig. Ezek alól kivételt képez, ha maga a megvádolt személy kezdeményezi a kommunikációt vagy beszélgetést a rendőrséggel vagy az ügyészséggel.⁵³

KÖVETKEZTETÉS

40. Összegezve, az EJEB nemrégiben tisztázta, hogy az EJEE 6. cikk (1) és (3) bekezdése megköveteli, hogy a büntetőjogi eljárások gyanúsítottait megillessen a jogi segítséghez való jog legkésőbb a letartóztatásuk, őrizetbe vételük pillanatától, illetve, ha a körülmények miatt a helyzetükben lényeges változás következik be. Ennek a jognak szerves része az ügyvédi jelenlét a rendőri kihallgatás vagy kikérdezés során függetlenül a kihallgatott személy hivatalos jogi státuszától. A gyanúsítottaknak jogában áll bizalmasan tárgyalni jogi képviselőjükkel, megfelelő hosszúságú időt kell biztosítani a védelem felkészülésére, és hozzáférhetővé kell tenni a jogi tanácsadásba eredendően beletartozó szolgáltatások teljes körét. A jogi segítséghez fűződő jog alapvető fontossága miatt, a jogról való lemondáshoz nem elegendő az önkéntes jogfeladás; a lemondásnak továbbá tudatos és értelmes jogfeladásban kell megvalósulnia.
41. Az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága, a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányára hivatkozva, megállapította, hogy a jogi segítségnyújtáshoz való korai hozzáférés egyetemes norma, ami minden, bűncselekmény elkövetésével vádolt vagy gyanúsított személyt megillet. Az Európa Tanács Kínzás Elleni Bizottsága és az ENSZ Kínzás Elleni Megelőző Albizottsága nyomatékosította, hogy a korai hozzáférés a helytelen bánásmód és a kínzás elleni alapvető garanciák egyike. Emellett, az Európai Unió Tanácsa egy hosszú távú terv kulcsfontosságú részeként azonosította a gyanúsítottak jogainak megerősítését és védelmét az Európai Unióban alkalmazott büntető jogi eljárásokban.

⁵⁰*Pishchalnikov kontra Oroszország*, az EJEB 2009. szeptember 24-i ítéletének 77. bekezdése; Lásd még: *Pfeifer és Plankl kontra Ausztria*, az EJEB 1998. április 22-i ítéletének 37. bekezdését; *Neumeister kontra Ausztria*, az EJEB 1974. május 7-i ítéletének 36. bekezdését; *Poitrimol kontra Franciaország*, az EJEB 1993. november 23-i ítéletét; *Šebalj kontra Horvátország*, (Kérvény sz. 4429/09) 2011. június 28;

⁵¹*Pishchalnikov kontra Oroszország*, az EJEB 2009. szeptember 24-i ítéletének 77. bekezdése.

⁵²*Pishchalnikov kontra Oroszország*, az EJEB 2009. szeptember 4-i 2. ítéletének 77. bekezdése. Lásd még: *Sejdovic kontra Olaszország*, az EJEB Nagykamarájának 2006. március 1-i ítéletének 86. bekezdése; *Pavlenko kontra Oroszország*, az EJEB 2010. április 1-én hozott ítéletének 102. bekezdése.

⁵³*Pishchalnikov kontra Oroszország*, az EJEB 2009. szeptember 24-i ítéletének 79. bekezdése.

MELLÉKLET

Az Emberi Jogok Európai Bíróságának alkalmazható esetei *Salduz kontra Törökország, az EJEB Nagykamerájának 2008. november 27-i ítélete*

1. *Aba kontra Törökország, az EJEB 2009. március 3-i ítéletének 9. bekezdése*
2. *Adalmis és Kilic kontra Törökország, az EJEB 2009. december 1-i ítéletének 22. 26. bekezdése*
3. *Adamkewicz kontra Lengyelország, az EJEB 2010. március 2-i ítéletének 82. 90-91. bekezdése*
4. *Alexandr Zaicsenko kontra Oroszország, az EJEB 2010. február 18-i ítéletének 37. és 47. bekezdése*
5. *Amutgan kontra Törökország, az EJEB 2009. február 3-i ítéletének 12. 17. és 25. bekezdése*
6. *Arslan Ahmet kontra Törökország, az EJEB 2009. szeptember 22-i ítéletének 37. és 43. bekezdése*
7. *Arzu kontra Törökország, az EJEB 2009. szeptember 15-i ítéletének 46. és 62. bekezdése*
8. *Aslan és Demir kontra Törökország, az EJEB 2009. február 17-i ítéletének 9., 10. és 14. bekezdése*
9. *Aslan Gülabi kontra Törökország, az EJEB 2009. június 16-i ítéletének 35. és 41. bekezdése*
10. *Atti és Tedik kontra Törökország, az EJEB 2009. október 20-i ítéletének 39-41. és 53. bekezdése*
11. *Ayhan Işık kontra Törökország, az EJEB 2010. március 30-i ítéletének 33-34. és 43. bekezdése*
12. *Ayhan Mehmet Ali kontra Törökország, az EJEB 2009. november 3-i ítéletének 20., 26-28. bekezdése*
13. *Balitskiy kontra Ukrajna, az EJEB 2011. november 3-i ítéletének 37. bekezdése*
14. *Ballıkaş kontra Törökország, az EJEB 2009. október 20-i ítéletének 42. és 54. bekezdése*
15. *Baran és Hun kontra Törökország, az EJEB 2010. május 20-i ítéletének 39., 68., 71. és 85. bekezdése*
16. *Baran Ihsan kontra Törökország, az EJEB 2009. szeptember 15-i ítéletének 25. és 31. bekezdése*
17. *Bayhan Zeki kontra Törökország, az EJEB 2009. július 28-i ítéletének 26. és 48. bekezdése*
18. *Berber Ömer kontra Törökország, az EJEB 2010. január 26-i ítéletének 33. és 49. bekezdése*
19. *Bielaj kontra Lengyelország, az EJEB 2010. április 27-i ítéletének 72. bekezdése*

20. *Bilgin et Bulga kontra Törökország*, az EJEK 2009. június 16-i ítéletének 8., 15. és 19. bekezdése
21. *Böke és Kandemir kontra Törökország*, az EJEK 2009. március 10-i ítéletének 71., és 80. bekezdése
22. *Bolukoç és társai kontra Törökország*, az EJEK 2009. november 10-i ítéletének 34-35. és 44. bekezdése
23. *Borotyuk kontra Ukrajna*, az EJEK 2010. december 16-i ítéletének 79., és 92. bekezdése
24. *Bortnik kontra Ukrajna*, az EJEK 2011. január 27-i ítéletének 39., és 47. bekezdése
25. *Boz kontra Törökország*, az EJEK 2010. február 9-i ítéletének 20., 24., 33-34. bekezdése
26. *Brusco kontra Franciaország*, az EJEK 2010. október 14-i ítéletének 45. bekezdése
27. *Caka kontra Albánia*, az EJEK 2009. december 8-i ítéletének 122. bekezdése
28. *Celebi és társai kontra Törökország*, az EJEK 2009. szeptember 22-i ítéletének 24., és 29. bekezdése
29. *Celik Gürsel kontra Törökország*, az EJEK 2009. május 5-i ítéletének 22., és 24. bekezdése
30. *Çimen kontra Törökország*, az EJEK 2009. február 3-i ítéletének 12., 25-26. és 32. bekezdése
31. *Ciupercescu kontra Románia*, az EJEK 2010. június 15-i ítéletének 149. bekezdése
32. *Coban (2. sz.) kontra Törökország*, az EJEK 2010. január 26-i ítéletének 20., és 25. bekezdése
33. *Çolakoğlu kontra Törökország*, az EJEK 2009. október 20-i ítéletének 34-39. bekezdése
34. *Dayanan kontra Törökország*, az EJEK 2009. október 13-i ítéletének 30-33. bekezdése
35. *Demirkaya kontra Törökország*, az EJEK 2009. október 13-i ítéletének 16-7. bekezdése
36. *Desde kontra Törökország*, az EJEK 2011. február 1-i ítéletének 127., 131-132. bekezdése
37. *Ditaban kontra Törökország*, az EJEK 2009. április 14-i ítéletének 51., 52. és 56. bekezdése
38. *Ek és Şiktaş kontra Törökország*, az EJEK 2009. február 17-i ítéletének 11-12. és 16. bekezdése
39. *Elawa kontra Törökország*, az EJEK 2011. január 25-i ítéletének 38-39. és 51. bekezdése
40. *Elcicek és társai kontra Törökország*, az EJEK 2009. július 16-i ítéletének 15., és 19. bekezdése
41. *Eraslan és társai kontra Törökország*, az EJEK 2009. október 6-i ítéletének 12., 13. és 23. bekezdése
42. *Fatma Tunç kontra Törökország (2. sz.)*, az EJEK 2009. október 13-i ítéletének 15. bekezdése
43. *Feti Ateş és társai kontra Törökország*, az EJEK 2010. december 21-i ítéletének 23-24. és 35. bekezdése
44. *Fidanci kontra Törökország*, az EJEK 2012. január 17-i ítéletének 37-38. és 45. bekezdése

45. *Fikret Çetin kontra Törökország*, az EJEB 2009. október 13-i ítéletének 35-38. és 49. bekezdése
46. *Gäfgen kontra Németország*, az EJEB 2010. június 1-i ítéletének 5., és 177. bekezdése
47. *Geggel és Çelik kontra Törökország*, az EJEB 2009. október 13-i ítéletének 15-18. bekezdése
48. *Gök és Güler kontra Törökország*, az EJEB 2009. július 28-i ítéletének 55-57. és 65. bekezdése
49. *Göliünc kontra Törökország*, az EJEB 2011. szeptember 20-i ítéletének 21-22. és 35. bekezdése
50. *Gülcer és Aslim kontra Törökország*, az EJEB 2009. június 16-i ítéletének 8. és 12. bekezdése
51. *Gülecan kontra Törökország*, az EJEB 2009. április 28-i ítéletének 5. és 10. bekezdése
52. *Gürova kontra Törökország*, az EJEB 2009. október 6-i ítéletének 13., 14. és 20. bekezdése
53. *Güveç kontra Törökország*, az EJEB 2009. január 20-i ítéletének 126. bekezdése
54. *Hakan Duman kontra Törökország*, az EJEB 2010. március 23-i ítéletének 46-47. és 63. bekezdése
55. *Halil Kaya kontra Törökország*, az EJEB 2009. szeptember 22-i ítéletének 18-19. és 23. bekezdése
56. *Hovanessian kontra Bulgária*, az EJEB 2010. december 21-i ítéletének 32-33. és 37. bekezdése
57. *Hüseyin Habíp Taşkin kontra Törökország*, az EJEB 2011. február 1-i ítéletének 21-22. és 30. bekezdése
58. *Huseyn és társai kontra Törökország*, az EJEB 2011. július 26-i ítéletének 171. bekezdése
59. *Ibrahim Oztürk kontra Törökország*, az EJEB 2009. február 17-i ítéletének 45., 47. és 57. bekezdése
60. *Jamrozý kontra Lengyelország*, az EJEB 2009. szeptember 15-i ítéletének 47. bekezdése
61. *Kenan Engin kontra Törökország*, az EJEB 2009. december 8-i ítéletének 14., és 24. bekezdése
62. *Kuralić kontra Horvátország*, az EJEB 2009. október 15-i ítéletének 44., és 47. bekezdése
63. *Laska és Lika kontra Albánia*, az ECtHR 2010. április 20-i ítéletének 68., és 74. bekezdése
64. *Leonid Lazarenko kontra Ukrajna*, az EJEB 2010. október 28-i ítéletének 49-51. és 57. bekezdése
65. *Leva kontra Moldova*, az EJEB 2009. december 15-i ítéletének 71. bekezdése
66. *Lisica kontra Horvátország*, az EJEB 2010. február 25-i ítéletének 47. bekezdése
67. *Lopata kontra Oroszország*, az EJEB 2010. július 13-i ítéletének 130-131. bekezdése
68. *Lucsaninova kontra Ukrajna*, az EJEB 2011. június 9-i ítéletének 63. bekezdése
69. *Mader kontra Horvátország*, az EJEB 2011. június 21-i ítéletének 149. és 154. bekezdése

70. *Mehmet Şerif Öner kontra Törökország*, az EJEK 2011. szeptember 13-i ítéletének 21-22. és 27. bekezdése
71. *Mehmet Zeki Doğan kontra Törökország*, az EJEK 2009. október 6-i ítéletének 13. és 15. bekezdése
72. *Melnikov kontra Oroszország*, az EJEK 2010. január 14-i ítéletének 79. bekezdése
73. *Mussa Karataş kontra Törökország*, az EJEK 2010. január 5-i ítéletének 90. és 102. bekezdése
74. *Necşiporuk és Yonkalo kontra Ukrajna*, az ECtHR 2011. április 21-i ítéletének 262-265. bekezdése
75. *Necsto kontra Oroszország*, az EJEK 2012. január 24-i ítéletének 102-103. bekezdése
76. *Nevruz Bozkurt kontra Törökország*, az EJEK 2011. március 1-i ítéletének 43. és 73. bekezdése
77. *Oğraş kontra Törökország*, az EJEK 2009. október 13-i ítéletének 19-20. és 27. bekezdése
78. *Oleg Kolesnik kontra Ukrajna*, az EJEK 2009. november 19-i ítéletének 35. bekezdése
79. *Öngün kontra Törökország*, az EJEK 2009. június 23-i ítéletének 31., 33-34. és 39. bekezdése
80. *Özcan Çolak kontra Törökország*, az EJEK 2009. október 6-i ítéletének 44., 46. és 59. bekezdése
81. *Paskal kontra Ukrajna*, az EJEK 2011. szeptember 15-i ítéletének 76. bekezdése
82. *Pavlenko kontra Oroszország*, az EJEK 2010. április 1-i ítéletének 97. és 101. bekezdése
83. *Pishchalnikov kontra Oroszország*, az EJEK 2009. szeptember 24-i ítéletének 70., 73., 76., 79. és 93. bekezdése
84. *Płonka kontra Lengyelország*, az EJEK 2009. március 31-i ítéletének 35., 37. és 40. bekezdése
85. *Şaman kontra Törökország*, az EJEK 2011. április 5-i ítéletének 30., 33. és 44. bekezdése
86. *Sapan kontra Törökország*, az EJEK 2011. szeptember 20-i ítéletének 21-23. és 38. bekezdése
87. *Savaş kontra Törökország*, az EJEK 2009. december 8-i ítéletének 63. és 90. bekezdése
88. *Šebalj kontra Horvátország*, az EJEK 2011. június 28-i ítéletének 250. és 263. bekezdése
89. *Shabelnik kontra Ukrajna*, az EJEK 2009. február 19-i ítéletének 53. bekezdése
90. *Sharkunov és Mezentsev kontra Törökország*, az EJEK 2010. június 10-i ítéletének 97. bekezdése
91. *Shishkin kontra Oroszország*, az EJEK 2011. július 7-i ítéletének 140-141. bekezdése
92. *Smolik kontra Ukrajna*, az EJEK 2012. január 19-i ítéletének 53. bekezdése
93. *Soykan kontra Törökország*, az EJEK 2009. április 21-i ítéletének 50., 51., 57. és 62. bekezdése
94. *Stojkovic kontra Franciaország és Belgium*, az EJEK 2011. október 27-i ítéletének 50., 53-54. bekezdése

95. *Tağaç és társai kontra Törökország*, az EJEB 2009. július 7-i ítéletének 35-36. bekezdése
96. *Taşçıgil kontra Törökország*, az EJEB 2009. március 3-i ítéletének 36. és 41. bekezdése
97. *Trymbach kontra Ukrajna*, az EJEB 2012. január 12-i ítéletének 60. bekezdése
98. *Ümit Aydın kontra Törökország*, az EJEB 2010. január 5-i ítéletének 46-48. és 58. bekezdése
99. *Vanfuli kontra Oroszország*, az EJEB 2011. november 3-i ítéletének 94-95. bekezdése
100. *Vladimir Krivonosov kontra Oroszország*, az EJEB 2010. július 15-i ítéletének 161-162
101. *Yunus Aktas és társai kontra Törökország*, az EJEB 2009. október 20-i ítéletének 42., 44-45. és 62. bekezdése
102. *Zdravko Petrov kontra Bulgária*, az EJEB 2011. június 23-i ítéletének 47. bekezdése